VTT:n lausunto:

Hallituksen esitys HE 87/2021 vp eduskunnalle laiksi energian alkuperätakuista Talousvaliokunta

Tutkimusryhmän päällikkö Miika Rämä
26.5.2021

Lausunnon pääkohdat

Yleisiä huomioita

- VTT kävi läpi selvityksessään **”Lämmityksen ja jäähdytyksen alkuperätakuujärjestelmän toteutusvaihtoehtoja”** (VTT-CR-00185-20) läpi lämmitys- ja jäähdytyssektorin rakenteeseen liittyviä erityispiirteitä
- Alkuperätakuujärjestelmän tarkoituksena on
  1) **varmentaa toimitetun energia alkuperän luotettavasti** ja parantaa näin kuluttajan, teollisuuden tai muun toimijan mahdollisuuksia tehdä valintoja energiahuollostaan
  2) **välillisesti lisää mm. uusiutuviin perustuvaa tuotantoa** kysynnän kasvaessa
- Käyttöönotto **tukee toimia sektori-integraatioon liittyen**, eri alkuperätakuujärjestelmiä ja niiden välisiä yhteyksiä täytyy tarkastella rinnakkain.
- Eri energiamuotojen osalta on **syytä huomioida järjestelmän hallinnolliset kustannukset** kunkin sektorin kokoon nähden. Hallinnollinen **taakka voi myös asettaa pienet ja suuret toimijat eriarvoiseen asemaan**.

Lausunnon pääkohdat

Lämmityksen ja jäähdytyksen alkuperätakuujärjestelmä

- Sähkön alkuperätakuuta perustettaessa todettiin, että kuluttajan valinnat lämmityksen ja jäähdytyksen suhteen ovat rajalliset ja uusiutuvan lämmön tarjonta ylittää selkeästi kysynnän. Vaikka kysynnän ja tarjonnan suhteen tilanne on edelleen sama, esim. kaukolämpöyhtiöiden tarjoamat **uusiutuviin tai hukkalämpöihin perustuvat tuotteet** sekä teollisuus- ja palveluyritysten **tarpeet osoittaa toimintansa ilmastoystävällisyys ovat muuttamassa tilannetta**
- Alkuperätakuujärjestelmä yhteisine pelisääntöineen tuo **selkeyttä, läpinäkyvyyttä ja näin myös uskottavuutta** kaukolämpöyhtiöiden uusiutuviin ja/tai hukkalämpöihin perustuviin lämpötuotteille
- Tarjonnan ja kysynnän epätasapaino tarkoittaa, että toimitetun energian alkuperän **luotettava varmentaminen on käytännössä alkuperätakuujärjestelmän ensisijainen tehtävä**
- Lämmitys- ja jäähdytyssektorin ratkaisuiden **paikallisuus on sen selkein erityispiirre**. Ehdotetun uuden lain kaltaisessa avoimessa järjestelmässä, jossa alkuperätakuujärjestelmän piirissä tuotetun energian ja sen kulutuksen välillä ei ole välttämättä fyysistä yhteyttä, **voi syntyä tilanteita, jotka eivät näyttäydy kuluttajalle uskottavina**.

Lausunnon pääkohdat

Lämmityksen ja jäähdytyksen alkuperätakuujärjestelmä (jatkuu)

- Hallinnollisen taakan vähentämiseksi tilanteissa, joissa lämmön tai jäähdytyksen alkuperästä ei teknisen toteutuksen perusteella ole epäselvyyttä, lakiehdotuksessa on poikkeus, jonka mukaan **näissä tilanteissa alkuperätakuilla varmentaminen ei olisi pakollista**.
- Suomen päästövähennystavoitteisiin perustuen lämmöntuotanto on verrattain nopeasti siirtymässä kohti fossiilittomia ratkaisuita, sillä vähähiiliset teknologiat lämmityssektorilla ovat jo verrattain kypsiä. Alkuperätakuumarkkinoiden **elinkaaren voi siis nähdä rajallisena**, eli liian raskasta järjestelmää ei ole tarkoituksenmukaista perustaa.
- Uusiutuvan energian direktiivi RED2 on **määritelmiltään osin monitulkintainen** kaukolämmitykseen, kaukojäähdytykseen, hukkalämpöihin ja lämmönlähteiden uusiutuvuuteen liittyen
- Määritelmissä ei tunnisteta **asuinrakennusten** hukkalämpöjen talteenottoa (teollisuus- ja sähköntuotantolaitokset sekä palveluala mukana). Rakennusten poistoilma on direktiivissä nimenomaisesti luettu pois. Vaikka asuinrakennusten osuus ole ratkaisevan suuri, se nähdään toimialalla yhtenä osana kokonaisuutta.

Lausunnon pääkohdat

Sähkön ja kaasun alkuperätakuujärjestelmä

- Sähkön osalta merkittävin muutos ydinvoimalla tuotettu sähkön omana tuotteenaan, joka **lisää alkuperätakuun piirissä olevaa sähkön volyymia** huomattavasti
- Kaasun ja varsinkin uusiutuvan vedyn tuotantoon liittyen alkuperätakuujärjestelmä on merkittävässä roolissa. Tuotantoon käytetyn kaasun tai uusiutuvan sähkön tulee olla alkuperältään varmennettua.
- Mikäli vedyn tuotannossa hyödynnetään erityisesti vaihtelevaa uusiutuvaa sähköntuotantoa (tuuli, aurinko), herää alkuperätakuun voimassaoloajan (12 kuukautta) seurauksena **kysymyksiä tosiasiallisen sähkön tuotannon ajallisesta vastaavuudesta vedyn tuotantoon**. Tältä osin sähkön alkuperätakuujärjestelmän voi ennakoida kehittyvän tulevaisuudessa. Sama **tilanne koskee myös alkuperätaatun sähkön kulutusta yleisemmin**.

beyond
the obvious

Miika Rämä
miika.rama@vtt.fi
+358 40 592 4000

@VTTFinland
@miikarama

www.vtt.fi